

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไหม 2) สภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของสมาชิกกลุ่มและการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม 3) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม และ 4) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกกลุ่มที่มีสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 187 คน เป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไหมในจังหวัดขอนแก่น ที่อยู่ในเขตโครงการพัฒนาการผลิตหม่อนไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F-test

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 48.4 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.7 คน มีแรงงานในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมโดยเฉลี่ย 2.5 คน ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพหลัก และมีกิจกรรมนอกภาคเกษตรเป็นอาชีพรอง รายได้รวมในรอบปีเฉลี่ย 38,180.27 บาท รายได้เงินสดนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 5,501.07 บาท รายได้เงินสดในภาคเกษตรเฉลี่ย 32,679.20 บาท โดยเป็นรายได้เงินสดจากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเฉลี่ย 19,443.49 บาท เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มมาเป็นระยะเวลาโดยเฉลี่ย 7.1 ปี ส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นสมาชิกกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการกู้เงิน โดยมีจำนวนเงินกู้เฉลี่ย 25,976.47 บาท สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เคยผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจากกลุ่มผู้เลี้ยงไหมมากที่สุด

สภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม พบว่า สมาชิกกลุ่มมีพื้นที่ปลูกหม่อนเฉลี่ย 3.7 ไร่ โดยปลูกพันธุ์ส่งเสริมเฉลี่ย 3.2 ไร่ และพันธุ์พื้นเมืองเฉลี่ย 0.5 ไร่ โดยเฉลี่ยเลี้ยงไหม 1.2 กล่องต่อรุ่น และเลี้ยง 6.1 รุ่นต่อปี โดยเลี้ยงไหมพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ 2.8 รุ่นต่อปี พันธุ์ไทยลูกผสม 2.7 รุ่นต่อปี และพันธุ์พื้นเมือง 0.6 รุ่นต่อปี ผลผลิตรังไหมเฉลี่ย 23.1 กิโลกรัมต่อกล่อง ลักษณะผลผลิตที่จำหน่ายส่วนใหญ่คือ รังไหม เส้นไหม และผ้าไหม ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้าน พันธุ์ไหม เงินกู้ และปัจจัยการผลิต เกษตรกรมีปัญหาเรื่องโรคและแมลงศัตรูไหม โรคและแมลงศัตรูหม่อน ราคาผลผลิตไม่คุ้มกับการลงทุน ขาดเงินลงทุน และขาดความรู้และเทคนิคในการผลิตหม่อนไหม

T 139529

การดำเนินธุรกิจของกลุ่มพบว่า มี 12 กิจกรรม โดยกลุ่มผู้เลี้ยงไหมส่วนใหญ่มีการดำเนินธุรกิจบริการให้เข้าวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ธุรกิจกองทุนเงินกู้ การจำหน่ายไข่ไหม การจำหน่ายปัจจัยการผลิต การรวบรวมรังไหมเพื่อจำหน่าย และการจำหน่ายไหมวัยอ่อน ธุรกิจที่มีการใช้บริการบ่อคือ บริการให้เข้าวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ธุรกิจที่มีการใช้บริการบางครั้งคือ การจำหน่ายปัจจัยการผลิต ธุรกิจกองทุนเงินกู้ การรวบรวมรังไหมเพื่อจำหน่าย การจำหน่ายไหมวัยอ่อน และการจำหน่ายไข่ไหม เกษตรกรมีปัญหาลดอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มในเรื่องผลิตสินค้าหรือบริการได้ไม่เพียงพอ ไม่ทันต่อความต้องการของผู้ซื้อ และปัญหาเรื่องผลผลิตหรือผลิตภัณคุณภาพต่ำ ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มผู้เลี้ยงไหม พบว่า สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมบางครั้งทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ 1) ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) ร่วมวางแผนการดำเนินกิจกรรม 3) ร่วมตัดสินใจดำเนินกิจกรรม 4) ร่วมลงทุนและบริจาคทรัพย์สิน 5) ร่วมปฏิบัติกิจกรรม 6) ร่วมรับผลประโยชน์ และ 7) ร่วมติดตามประเมินผล

เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกกลุ่มที่มีสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจแตกต่างกันในด้าน อายุ จำนวนแรงงานในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม รายได้เงินสดจากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม และการกู้เงิน พบว่ามีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสมาชิกกลุ่มที่มีอายุไม่เกิน 40 ปี มีแรงงานในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมากกว่า 2 คน มีรายได้จากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมากกว่า 20,000 บาท เป็นสมาชิกกลุ่มมาเป็นเวลา 6-8 ปี และมีการกู้เงิน มีระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่าสมาชิกกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 40 ปี มีแรงงานในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมไม่เกิน 2 คน มีรายได้จากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมไม่เกิน 20,000 บาท เป็นสมาชิกกลุ่มมาเป็นเวลาไม่เกิน 5 ปี และมากกว่า 8 ปี และไม่มีการกู้เงิน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย มีดังนี้คือ 1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรออกติดตามให้คำแนะนำเรื่องการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูหม่อนไหมแก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ และจัดให้มีวันสาธิตการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูไหม ก่อนถึงฤดูการเลี้ยงไหม 2) ควรจัดอบรมเกษตรกรให้มีการแปรรูปผลผลิตจากหม่อนไหม ให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และมีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตและเพิ่มทางเลือกให้แก่เกษตรกร 3) การจัดกิจกรรมหรือฝึกอบรมต่างๆ ควรจัดในหมู่บ้าน และแต่ละกิจกรรมใช้เวลาไม่เกิน 1 วัน 4) กลุ่มควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่เป็นสมาชิกใหม่ ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบหรือมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มมากขึ้น โดยจัดให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการใหม่ทุกๆ 2 ปี เป็นอย่างน้อย และ 5) กลุ่มควรสร้างจิตสำนึกในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มแก่สมาชิก โดยเฉพาะสมาชิกที่ไม่มีการกู้เงิน โดยกระตุ้นให้บุคคลเหล่านี้รับผิดชอบงานที่สำคัญ เช่นการเป็นคณะกรรมการของกลุ่ม

Abstract

TE 139529

The objectives of this research were to study: 1) basic socio-economic characteristics of the sericulture group members, 2) condition of sericulture production of the members and business operation of the groups, 3) participation of the members in sericulture groups' business operation, and 4) comparison on members' participation in groups' business operation with differing in their socio-economic characteristics. The total number of 187 sericulture group members in Changwat Khon Kaen under the DEVSILK project were selected by multi-stage sampling for this study. Research data were collected by interview schedules and statistical analysis was done by using SPSS for Windows and the results were expressed as frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, t-test, and F-test.

The results from the study showed that the most of sericulture group members were female with an average age of 48.4 years old. They finished the primary education, an average family size was 4.7 members with an average of 2.5 labours for sericulture production. Their major occupation was sericulture and minor occupation was non-agriculture. The average total annual income of each household was 38,180.27 Bahts, off-farm income was an average of 5,501.07 Bahts and on-farm income was an average of 32,679.20 Bahts which of this came from sericulture production with an average of 19,443.49 Bahts. They were in the groups with an average of 7.1 years as the group's member with family debt under 25,976.47 Bahts. They obtained sericulture information from their group.

Regarding the sericulture production, it was found that the mulberry plot per household was an average of 3.7 rai contained an average of 3.2 rai for extension variety and 0.5 rai for native variety. Average silkworm-egg that the members reared per cycle was 1.2 boxes with an average of 6.1 cycles per year contained an average of 2.8 cycles for bivoltine variety, 2.7 cycles for Thai hybrids variety, and 0.6 cycle for native variety. An average cocoon product was 23.1 kilograms per box. Most products of the group members were

cocoon, silk yarn, and silk fabric. They obtained supporting about silkworm eggs, loans, and sericulture production inputs. The important problems of the members were silkworm pest, mulberry pest, low product price, lack of investment capital, and lack of sericulture knowledge.

Sericulture group business contained 12 operating sections, mostly on agricultural material for rent, capital loan fund, silkworm egg sale, sericulture production inputs sale, central market for collective cocoon, and young silkworm sale. The group business operation service that the members regularly obtained was agricultural material for rent, and sometimes obtained were sericulture production inputs sale, capital loan fund, central market for collective cocoon, young silkworm sale, and silkworm egg sale. The important problems of group business operations were inadequacy of product quantity and unsuitable time for the consumer need, and low quality of product.

For the members' participation in group business operations, it was found that the members participated in "sometimes" level all over 7 items of participation, namely: 1) problem analysis, 2) activity planning, 3) decision making in activity operation, 4) investment and property donation, 5) group activity practice, 6) advantage obtainment, and 7) monitoring and evaluation.

Comparison between members' socio-economic characteristics and their participation in group business operation found that there were statistically significant differences among participation level of the members whose different in age, amount of sericulture labour, sericulture production income, time period that they have been the group member, and loan condition. The members whose age were not over 40 years old, amount of sericulture labour more than 2 persons, obtained sericulture income more than 20,000 Bahts, have been the group member for 6-8 years, and obligated capital loan participated in group business operation more than the members whose age were over 40 years old, amount of sericulture labour not over 2 persons, obtained sericulture income not over 20,000 Bahts, have been the group member not over 5 years and more than 8 years, and have not debt.

Recommendations derived from this study are as follows: 1) The agricultural extension officials should supervise the groups about mulberry and silkworm pest control continuously, and pest control demonstration should be organized to the groups before rearing season, 2) Group members should be trained in product processing and quality improvement in order to increase product value and more production alternative, 3) Group activities or training should be done in the village and should be finished within one day, 4) The groups should enhance and provide opportunity for new entry members to join the group operation by selection new group committee at least every 2 years, and 5) The groups should convince members to help each other and participate in group business operation especially, the members who have not debt by stimulating them to take the important roles and duties such as the group committee.